

**Hartmut Leppin (Hrsg.), *Antike Mythologie
in christlichen Kontexten der Spätantike***

Millennium-Studien / Millennium Studies; 54

De Gruyter, Berlin – München – Boston 2015

VIII + 318 S. ; 24 cm

ISBN: 978–3–11–040043–4

Античка митологија у хришћанском контексту у позној антици

У реномираној едицији *Millennium-Studien*, чији је програмски императив интердисциплинарно надилажење граница између епоха и регионалних простора, објављена је као 54 свеска књига (зборник чланака) насловљена као *Antike Mythologie in christlichen Kontexten der Spätantike* [Античка митологија у хришћанском контексту у позној антици], коју је припремио професор др Хартмут Лепин са Универзитета у Франкфурту на Мајни.

Лепин је историчар древне Грчке чији истраживачки фокус пада на епоху хеленизма и раног хришћанства. Прилози у овој књизи-зборнику су зацело реферати са колоквијума у Франкфурту одржаног у новембру 2012. године. Сада су, у 2015. години, ти реферати/контрибуције објављени као књига у Берлину код угледног међународног издавача научне литературе De Gruyter, Berlin/München/Boston 2015.

Сливен у хармонични акорд, тенор овог зборника би лапидарно и доминантно могао гласити: класична митологија је преживела христијанизацију Римског царства и крај антике.

У овом зборнику су сабрани прилози из различитих дисциплина и на различитим језицима – о митологији која је, по једној теорији, била заточена у теорију књижевности. Митолошки наративи и фигуре су били једнако присутни и у време христијанизације Римског царства – те су се могли видети како на јавним споменицима и уметничким делима ликовне уметности, тако и у књижевности и политичкој комуникацији.

Може ли се у овом контексту говорити о преживљавању паганизма? Да ли је митологија виђена као религиозно неутрални феномен? Или је овде реч о питањима естетске нарави? Да ли се може сматрати да

су читања била различито интендирана? Где су специфично хришћанска поимања прилагођена у виду алегорезе? Да ли се могу пратити хронолошки развој и локалне разлике?

Ово су само нека од питања која су за време овог интердисциплинарног колоквијума постављена. Античке митологеме су убиквитерне (свеприсутне). Протејско мноштво њиховог израза и испољавања сведочи и о њиховој раширености.

Мит се сусреће у свим културама, како у књижевности тако и у посведневном животу. Све може постати мит – један фудбалски клуб, једна филмска дива.

Јан и Алеида Асман су у *Handbuch wissenschaftlicher Grundbegriffe* 4 (1988), 179–200, s. v. 'Mythos', постулирали седам различитих семантичких слојева појма мита. Скраћеницом „М“ и једним бројем уз њу „М1“, „М2“ итд. – диференцирају се поља значења овог појма. М1: мит је превазиђени стадијум културно-историјског развоја; М2: мит је израз једне надвремене истине прерушене у алегорију; М3: мит је основни носилац (језгро) смисла/значења неке приповести; М4: мит посведневности, као узор колективног делања или доживљаја; М5: мит као наративни појам у смислу Аристотелове „Поетике“ – почетак, средина и завршетак приче; М6: књижевни мит, дакле мит који ће у разли-

читим фабулама/поткама бити изложен прерадама/преобликовањима; М7: мит у смислу велике приче/приповести. Као пример за овај тип мита Асман наводи Ничеов мит о вечном повратку истог.

Митове сусрећемо у најразличитијим социјалним местима и на најразличитије начине. Занимљиво је да су у процесу христјанизације култови постепено изумрли/ишчезли, док су се митови сачували. Чини се да је епоха позне антике за тај феномен била одлучујућа. Опрему хиподрома са митолошким мотивима за време цара Константина Јевсевије Кесаријски (*Vita Constantini*, 3, 54) сматра подругицањем паганству, док Сократ, други црквени историчар у томе види слабљење паганства у чему се са њим историчар Созомен слаже, додајући да је то био пут естетизовања мита.

У овим прилозима је реч на диференцираном прилазу митологији у различитим контекстима, као и о полемици о њој. Тако је настала фасетама богата слика о класичној митологији у позној антици.

Прилози у овом зборнику показују, иако фрагментарно, да је распала парадигма митологије ипак сачувала оно што бисмо означили са „самореференцијалност“ односно оно што се у универзитетском жаргону зове „модусом реконтекстуализовања“.

Плуралитет и полифонија позне антике показује да је тај процес био све друго само не пут линеарне деградације, односно пропадања мита. Један вид односа хришћанства према миту је пут његове „неутрализације“ у религиозном смислу. Извесни аутори виде да је пут „акомода-

ције“ и „асимилације“ био прагматични вид прелаза из мита у хришћанство. Једно је сасвим извесно: коегзистентни пут мита и хришћанства – било као неутрализација или присвајање (акомодација/асимилација) – био је дуг и вијугав повратни процес реконтекстуализације. Овај зборник плени историјским, богословским и философским примерима тог фасетама богатог процеса развоја од мита ка хришћанству или, да парафразирамо наслов једног славног дела, *од миџа ка лојосу*.

Зоран Андрић

Bernardin Schellenberger, *Im Glanz des göttlichen Lichts : Orthodoxe Mystik : Geheimnis und Herausforderung*

Claudius Verlag, München 2014

160 S. ; 20 cm

ISBN: 978-3-532-62465-4

Бернардин Шеленбергер, *У сјају божанске светлости*.

Православна мистика: тајна и изазов

Кад тамјана, иконе, воштанице – богати и тајанствени литургијски живот Православне Цркве истовремено фасцинира и надахњују хришћане Запада. Овим диктумом отвара аутор, а и издавач са њиме, кратки увод у основе православне мистике. Погледајмо шта Шеленбергер, негдашњи монах трапист (1966–1983) у ци-

стерцијанском реду, подразумева под православном мистиком. Аутор је и реномирани преводилац списа Томаса Мертона и других спиритуалних штива и бави се већ 45 година православним богословским предањем.

Једном речју, аутор верује да православна мистика даје импулсе новој, живој и одлучној